

INFORMATSIYA AGENTLIKLARINING OMMAVIY AXBOROT VOSITALARI TASNIFIDAGI O'RNI.

Bekzod O'rinov Komilovich

bek_2008_85@mail.ru

tel: (99) 080 10 78

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7194374>

Annotatsiya

Ma'lumki, ommaviy axborot vositalari gazetalar, jumallar, radio va televideniya iborat bo'lib, tashqi ko'rinishi, ommaga ta'sir etish shakli turlicha bo'lgan bu maibuot turlari matbuotning qonun-qoidalari asosida ish ko'radi. Xo'sh, informatsiya agentliklari nima? Ular qanday vazivalarni ijro etadilar maqolada ana shularga oydinlik kiritamiz.

Kalit so'zlar. Informatsiya (axborot), agent, agentlik, OAV, matbuot, tashqi informatsiya, gazeta.

Informatsiya agentliklari nima? Informatsiya agentliklari ommaviy axborot vositalarini informatsiya bilan ta'minlab turuvchi maxsus kanal, muassasadir. Bu agentliklar ommaviy axborot vositalarining o'z funksiyalarini to'la bajarishlarida yordam beradi, ijtimoiy hayotni butun to'raligi bilan qamrab olishda xizmat qiladi, ommaviy axborot vositalari o'rtasidagi bir butunlikni ta'minlaydi. Xullas, informatsiya agentliklari ommaviy axborot vositalari ishining mukammalligini ta'minlash uchun insoniyat tomonidan kashf etilgan muhim vositadir. Ya'ni, insoniyatning informatsiyaga bo'lgan, hayotni bilib turish uchun bo'lgan cheksiz ehtiyoji ommaviy axborot vositalariga qo'shimcha ravishda informatsiya idoralarining dunyoga kelishiga sabab bo'ldi. Informatsiya agentliklari inson ongining ufqlarini yanada kengaytiradi, dunyoni to'laroq va mukammalroq bildiradi, ijtimoiy faoliyatni yanada faollashtiradi. Informatsiya agentliklari ho'limganda gazetalar, jurnallar, radio va televideniya dunyo voqealaridan to'liq xabar bera olmas va insoniyat dunyodan etarli, to'liq voqif bo'la olmas edi. Informatsiya agentliklari informatsiya yig'ish va o'zaro almashish hamda ommaviy axborot vositalariga yetkazib berishda aloqaning turli vositalaridan jumladan, telegrafdan keng foydalanadilar. Keyinchalik esa ular aloqaning telefon, faks, kompyuter texnikasi va boshqa zamonaviy vositalar yordamida ish ko'ra boshladilar. Informatsiya agentliklarining kelib chiqish tarixi matbuotning kelib chiqishi bilan chambarchas bog'liqdir. XVI asrda Venetsiyada dastlabki qo'lyozma varaqalar paydo bo'lganda ularga yangiliklar yetkazib beruvchi maxsus byuro — idoralar ham paydo bo'ldi. O'sha davrda gazeta chiqaruvchilari gazetantlar, yangilik yetkazib beruvchilari esa novellantlar deb atashgan. Ular yangiliklarni turli yo'llar bilan (xabarchilar yuborish, kaptarlar orqali xat jo'natish

va h.k.) yig'ishardi. Keyinchalik telegraf ixtiro qilinishi bilan yangiliklar ana shu vosita orqali yig'ilib tarqatila boshlandi va dastlabki informatsiya agentliklari telegraf agentliklari deb yuritildi. Infonmatsiya agentliklari garchi matbuotning alohida hir turi bo'lmasa-da, ommaviy axborot vositalarining tarkibiy qismini tashkil etadi hamda matbuot qonuniyatlari asosida ish ko'radi. Ular OAVning boshqa turlari singari ijtimoiy hayotni aks ettiradi, uni biladi, tahlil qiladi hamda hayotga ta'sir qiladi. Ya'ni, matbuot funksiyalari bo'lmish tasvir, tahlil va ta'sir etish, informatsiya agentliklarining ham asosiy vazifalari hisoblanadi. Informatsiya agentliklari faoliyatida matbuot funksiyalaridan birinchisi, ya'ni, tasvir funksiyasi ustivor bo'lib hisoblanadi, shu bilan birlikda tahlil funksiyasi ham ma'lum darajada amalga oshiriladi Ta'sir funksiyasi esa gazeta va jumallarga qaraganda cheklangan bo'ladi. Matbuotning bosh tamoyillari ham informatsiya agentliklari ishida asosiy qoidalik rolini bajaradi. Informatsiya agentliklari ishida ayniqsa, haqqoniylik prinsipi bosh tamoyil darajasiga ko'tariladi, chunki agentliklar tomonidan tarqatilgan har qanday xabar, har bir informatsiya awalo haqqoniylik talabiga to'la javob berishi lozim. Aks holda informatsiya agentliklari o 'z funksiyalarini bajara olmaydi. Jamoatchilik fikrini shakllantirish, an'anaviylik va yangi omillar yaratish qonuniyatlari ham informatsiya agentliklari uchun taalluqlidir. Lekin informatsiya agentliklari matbuotning alohida bir turi emasligi, o 'z ko'rinishiga ega bo'lmaganligi boisidan bu qonuniyatlar ulaming faoliyatlarida o'ziga xos bir tarzda amalga oshiriladi. O'zA agentligi mustaqil davlat — O'zbekiston respublikasining rasmiy informatsion agentligi bo lib, respublikamiz ommaviy axborot vositalariga ichki va tashqi informatsiya yetkazib berish manbai hisoblanadi. O'zA informatsiyalar yig'ish va tarqatishda aloqaning telegraf, telefon va boshqa vositalaridan foydalaniladi. O'zA respublikamiz matbuoti, radio vatelevideniyasini ichki va tashqi informatsiyalar bilan ta'minlashda o 'z ichki muxbirlari hamda boshqa informatsiya agentliklari xizmatidan foydalanadi. Agentlikning respublikaning barcha viloyatlari hamda Qoraqalpog'iston respublikasida o 'z muxbirlari bo'lib, ular agenllikni kundalik informatsiyalar bilan ta'minlab turishadi. Tashqi informatsiyalar esa boshqa chet el informatsiya agenlliklaridan maxsus bitim orqali olinadi va respubiikamiz ommaviy axborot vositalariga yetkazib beriladi. O'zA o'zining ichki informatsiyalarida mamlakatimiz hayotida yuz berayotgan ulkan o'zgarishlar, ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy va madaniy-ma'naviy hayotimizdagi yangiliklarni, yuz berayotgan voqealarni aks etiradi.

REFERENCES

1. I.A. Karimov. O'zbekiston kelajagi buyuk davlat. "O'zbekiston", 1992.
2. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi Toshkent, « O 'zbekiston», J992

3. I.A. Karimov. Buyuk kelajak sari. Toshkent, "O zbekiston", 1999.
4. Q.T.Emazarov. Jurnalistika ijtimoiy institut sifatida Toshkent, "Universitet", 1998
5. Q.T.Emazarov, Yo.M.Mamatova, I.E.Toshaliyev, Sh Q.Emazarov. Reportyorlik faoliyatining nazariyasi va amaliyoto. Toshkent, 2002